

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Стоянка Цвяткова Желева–Попова, д.м.
Специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и
фармацията”

Със заповед на Ректора на Медицински университет- Варна № Р-109-466 / 20.07.2018г., предвид решения по протокол № 1 / 17.07.2018г. от заседание на Научно жури, определено със заповед № Р-109-275 /29.05.2018г. съм избрана да изготвя рецензия.

ОТНОСНО: конкурсна процедура за заемане на академичната длъжност „професор” в област на висше образование 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.1. „Медицина“ и научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ за нуждите на катедра Социална медицина и организация на здравеопазването при факултет Обществено здравеопазване на МУ- Варна, обявен в ДВ бр.36 / 27.04.2018.

В настоящия конкурс участва един кандидат - доц. д-р Лора Христова Георгиева, д.м. Кандидатката е представила коректно всички предвидени в ЗРАС и Правилника на МУ-Варна документи.

1. Биографични данни и кариерен профил на кандидатката

Доц. д-р Лора Георгиева завършва средното си образование в Математическа гимназия „Д-р П. Берон“ – гр. Варна, 1986 г. със златен медал. През 1992г. се дипломира като магистър по медицина в Медицински университет – Варна.

Придобива специалност по Социална медицина и здравен мениджмънт (2006г.). През 2009г. след защита на дисертационен труд „Здравни потребности на лицата на възраст 65 и повече години след активно стационарно лечение“ придобива ОНС “доктор” по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”.

Осъществява многобройни специализации, организирани от водещи европейски университети: Лятно училище по въпросите на общественото здравеопазване (орг. Hebrew University-Hadassah Israel, WHO), Москва, Россия, 2004; X International Summer School “Environmental Politics in the New Europe” и XI International Summer School “Governance in the New Europe. Civil and political societies at work” (organized by Institute of International Sociology, University of Trieste, International University Institute for European Studies, International Sociological Association, Italian Association of Sociology, University of Westminster Diplomatic Academy of London), Gorizia, Italy, 2004 и 2005; Training seminar “Mobility of Health Professionals” (organized by WIAD – Scientific Institute of the German Medical Association), Bonn, Germany, 2009; Training course “Teaching Global Health” (International trainers), Pleven, Bulgaria, 2011. Участие в 11

национални курса в различни области на общественото здравеопазване, както и клинични специализации.

Доц. Георгиева започва трудовия си стаж през 1993г. Работи като участъков и цехов лекар. В периода 2000-2003г.е лекар-ординатор в ХЕИ, гр. Варна. През 2003г. стартира нейната академична кариера като асистент, старши и главен асистент в катедрата по социална медицина на МУ-Варна, а от 2012г. е избрана за доцент към същата катедра.

Ползва руски и английски език– писмено и говоримо на отлично ниво.

2. Общо описание на представените материали по конкурса

Доц. Лора Георгиева участва в настоящия конкурс с 122 заглавия на пълнотекстови научни трудове, плод на цялостната ѝ научно-изследователска дейност.

Разпределението в наукометричен аспект на посочените позиции е както следва:

- „Здравни потребности на лицата на възраст 65 и повече години след активно стационарно лечение”. Автореферат на дисертационен труд за присъждане на научна и образователна степен „доктор“. Варна, 2009
- **Самостоятелни монографии - 3**
 - В т.ч. в чужбина - 1
- **Монографии в съавторство - 3**
 - В т.ч. в чужбина - 2
- **Участие в учебници - 3**
- **Публикации в периодични научни списания -91**
 - В т.ч. в чужбина - 21
- **Публикации в научни сборници -21**
 - В т.ч. в чужбина - 5

Общ брой пълнотекстови публикации -122

Кандидатката е представила отделен списък с 69 пълнотекстови научни труда, публикувани след придобиване на академична длъжност „доцент“:

- Самостоятелна монография „Глобално здраве”, Стено, Варна, МУ-Варна,2018г.
- Самостоятелна монография в чужбина - 1
- Монография в съавторство в чужбина - 1
- Учебници в съавторство - 2
- Публикации в периодични научни списания - 58
 - В т.ч. в чужбина - 14
- Публикации в сборници и непериод. издания - 6
 - В т.ч. в чужбина - 1

Общ брой пълнотекстови публикации -69

Публикациите са в различни реномирани чужди и наши издания, съответстващи на тематиката им: European Journal of Public Health, Public Health Reviews, International Archives of Integrated Medicine, Knowledge International Journal, Ученые записки Российского государственного социального университета, Клиническая геронтология Albanian Medical Journal, Социална медицина, Scripta Scientifica medic, Здравна икономика и мениджмънт, Варненски мед. форум, Асклепий, Здравна политика и мениджмънт, Население, Здравни грижи, Trakia Journal of Sciences, и др.

Доц. Георгиева е самостоятелен и първи автор в 48,4% от публикациите, втори автор в 42,6%, трети и следващ автор в 9,0%, което показва определящия й принос в проучванията.

Кандидатката има активна публикационна дейност, равномерно разпределена в годините, което предполага добре планирани проучвания. 56% от публикациите са след придобиване на ак. длъжност «доцент».

Доц. Георгиева има 6 публикации в списания с Импакт фактор – общ Импакт фактор: 13,730 и 6 публикации в руски списания с ИФ в РИНЦ: 1,954.

Отражение на публикациите на кандидата в националната и чуждестранна литература: представена е справка за 147 цитирания, от които 55 в чужди издания, което е показателно за публикационния имидж на кандидатката и актуалността, и сериозността на разглежданата тематика.

3. Научна активност. Доц. Георгиева участва в голям брой научни форуми - **57**, от които сериозно представяне в чужбина – 16, национални с международно участие - 16 и 25 национални. По-голямата част са след придобиване на академичната длъжност «доцент» - 42 (4 международни, 13 национални с международно участие, 25 национални). Докладите ѝ са винаги научно издържани и добре представени, потвърждение на което е удостояването ѝ с награди в международни конференции.

Лора Георгиева е изследовател в 5 значими международни научни и образователни **проекти** (OSI/ASPHER Project “Quality Development of Public Health Teaching Programmes in Central and Eastern Europe” , позиция: Член на работната група на Катедрата по социална медицина; WHO Project EU ICP GPE 111XX04E - BEN II “Benchmarking Regional Health Management”, позиция: Изследовател за рак на млечната жлеза; 7th Framework Programme of the European Commission Project HEALTH-F-2-2008-223049 “Mobility of Health Professionals”, позиция: Главен изследовател за Руската федерация; European Union Project DCI-NSA ED/2011/239-187 “Equal opportunities for health: action for development”, Позиция: Експерт по проблемите на академичното обучение по глобално здраве; JUST/2012/FRAC/AG/2624 “Roma Matrix”, financial support from the Fundamental Rights and Citizenship Programme of the European Union Позиция: Експерт) и 2 национални („Здравословно стареење в условията на голям град“ Позиция: Ръководител на проекта и главен изследовател, 2007-08; „Мултиспектърен подход за образователна интеграция и адаптация на деца от етническите

малцинства“, Позиция: Експерт, 2012-13 ; „Изследване на професионалния стрес при здравни професионалисти“, Позиция: Изследовател и експерт, 2017-18).

4. Основни приноси в научните трудове

Приносите в представените трудове на доц. Георгиева могат да бъдат систематизирани в следните научни направления:

I. Демографски процеси с акцент върху застаряване на наслението.

Това е широко застъпена тема през целия изследователски период на авторката. С теоретичен принос са извършените сравнения в стандартизираната смъртност - обща и по водещи причини между България, Гърция и Европейския регион във връзка със социално-икономически и поведенчески фактори (А. 40, 41, 42, 44, 50); проучените добри практики от световния опит за управление на медико-социалните грижи за възрастните хора (А. 1, 23, 25, 26, 46; Б. 46, 47). С оригинален характер е проследяването на пътя на възрастния пациент в системата на медицински и социални грижи в следхоспитализационния период, финансови препятствия за осигуряване на пълноценни здравни грижи (А. 1, 27); проучването на характера на болката и влиянието ѝ върху физическото и психическото функциониране на възрастните хора; проученото състояние на социалната подкрепа за възрастните хора, асоциирана с развитие на депресивна симптоматика (А. 1, 18, 28); възприемането на здравето от позицията на напреднала възраст и влошено здраве, както и страхът от стареене (А. 1, 43; Б. 55). С потвърдителен характер е доказаното негативно влияние на политически и социално-икономически промени върху демографските процеси в Руската федерация (А. 49; Б. 2).

II. Здравни потребности и организация на здравеопазването.

(А. 1, 2, 9, 21, 22, 24, 26, 36, Б. 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 19, 20, 22, 24, 27, 28, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 41, 42, 44, 48, 56, 58, 63).

С оригинален характер е направеното комплексно изследване на темата „здравни потребности“ – изясняване на терминологията и методологични подходи за изследване на индивидуално и популационно ниво (А. 2, 22, 24). Научно-приложен принос има проучването на проблеми в организацията на здравеопазването в контекста на удовлетворяването на здравните потребности. Теоретично-приложен и методичен принос са проучените комплексно почувствани, изразени и нормативни здравни потребности на лица на 65 и повече години, което обогатява традиционното оценяване на здравния статус.

С приложен характер е разработеният за първи път у нас континуум на следхоспитализационни грижи (А. 1)

Обект на проучвания са различни нива и структури на здравеопазването система имащи определени теоретични и приложни приноси: Извънболнична медицинска помощ-осигуреността с извънболнични медико-диагностични лаборатории (Б. 9), извършването на нерегламентирани дейности в първичната медицинска помощ – обслужване на здравно неосигурени лица, транспортиране на пациенти от общопрактикуващите лекари и т.н. (Б. 48); Болнична помощ –

установява се, че съкращаването на болничните легла в Източна Европа цели главно икономическа, а не медицинска ефективност (А.9), свръхнатовареност на болничните медицински сестри и акушерки; нерегламентирано допускане на обгрижване на пациентите от санитарни, проучени проблемите на болногледачи, които се грижат за болни възрастни в България (Б. 16) и на български болногледачи в чужбина (Б. 22); СНМП - изследвания върху възможностите за постигане на кодовете за спешност от мобилните спешни медицински екипи (Б. 27).

Анализирани са съществени проблеми в медицинските и социалните грижи: комуникацията между болничната и първичната медицинска; труден достъп на жителите на малките населени места до медицинска помощ и снабдяване с лекарства, невъзможност за реализиране правото избор на изпълнител на медицинска помощ и др.

III. Здравно поведение и промоция на здравето.

В 15 публикации са представени резултати от проучвания върху аспекти на здравното поведение на различни групи от населението (А. 8, 11, 14, 15, 38, Б. 17, 23, 30, 32, 45, 54, 59, 64, 66, 68).

Потвърждава се широкото разпространение на алкохолната и наркотична употреба сред учениците на възраст 11-16 години и 14-19 години (А. 14, 15). Установява се недостатъчна информираност за вредните ефекти на алкохола (А. 8); ниско ниво на знания за полово-преносимите заболявания при учениците на възраст 15-18 години, ненадеждни източници на информиране по въпроси за сексуалното поведение (А. 11).

Друг акцент в това направление е репродуктивното поведение - причини за високата честота на абортите в България от гледна точка на жени преживели аборт и на специалисти по акушерство и гинекология (А. 38), ранната раждаемост, особено в ромската общност (Б. 64).

Обект на изследване са стреса, бърнаут синдром и копинг стратегии. Важен извод е, че професионалният стрес сред медицинския персонал се свързва не толкова с преките медицински задължения, колкото с организационни проблеми и непрекъснатите реформи в здравеопазването. (А. 19; Б. 40, 49, 60)

IV Образование и професионализация в здравеопазването (А. 3, 3а, 3б, 4, 7, 12, 13, 20, 35, 52, 53, Б. 12, 13, 21, 30, 37, 43, 59)

За първи път в българската литература се представят систематизирано критериите за професия и спецификата на здравните професии; международни класификации, нормативната база и европейските директиви за развитие на професиите в здравеопазването. Детайлно са характеризирани всички професии в българското здравеопазване, включени в Списъка на регулираните професии и Списъка на професиите за професионално образование и обучение, с тяхното регламентиране, историческо развитие, характеристика, образование, осигуреност и етични принципи (А. 3, 3а, 3б).

Теоретико-приложен принос имат проучванията върху подготовката на определени здравни и социални професии: Анализирани са учебните планове за

специалностите със социална насоченост във всички университети и колежи в България и са очертани перспективите на социалните професии, произтичащи от демографските и социалните проблеми в страната (А. 52);

Кандидатката има съществен принос в проучване потребностите от професионално обучение на специалностите „Медицинска козметика, уелнес и спа“, „Здравен асистент“ и „Болногледач“, в разработването на учебна документация (А. 20), по която стартира обучението по тези специалности в Медицински колеж - Варна през 2007-2008 и в ЦПО към МУ-Варна.

V. Глобализация и здраве. Тук се отнасят редица публикации (А. 31, 47, 48, 49, Б. 1, 2, 3, 6, 11, 12, 25, 26, 57, 61, 69), третиращи проблемите с глобализацията и нейното отражение върху здравето, както и миграцията на здравни специалисти. Приносите в това направление са както оригинални, така и потвърдителни, обогатяващи теорията или с определен приложен характер.

За първи път в нашата литература се анализира процесът глобализация и неговото отражение върху здравето - съвременно съдържание на глобализацията, терминология, концепция за глобално здраве, глобални здравни ползи и транснационални здравни рискове. (А.31; Б. 1)

Направено е комплексно научно количествено и качествено проучване на международната миграция на здравните професионалисти от 25 държави в Европа, Северна Америка, Югоизточна Азия и Африка, под координационното ръководство на Научния институт на Германската медицинска асоциация (WIAD, Bonn) и с участието на Световни международни организации. Изтъква се необходимостта от единна политика, гарантираща равни условия за работа във всички страни, както и избягване на оголването на здравеопазването в страните донори (Б. 3).

Към това направление се отнася и монографичния/хабилитационен труд на Лора Георгиева „Глобално здраве“, Стено, Варна, 2018г. Темата „Глобализация и здраве“ отдавна стои в ползрението на авторката — участие в международни проекти, подготовка и изнасяне на лекционни курсове през студенти и специализанти по проблемите на здравето в глобализиращия се свят.

Монографията е единствената за сега в българската научна литература, разглеждаща задълбочено и многоспектно глобалното здраве.

Теоретичен принос е направената интерпретация и прецеизиране на използваната терминология, чието многообразие се определя от изходната позиция и гледна точка. Разгледани са различни аспекти на общественото здраве, повлияни от процесите на глобализиращия се свят: демографски процеси, тежест на заболяемостта. Отражени са както глобалните здравни ползи, така и транснационалните здравни рискове; разпределение на глобалното богатство и бедност, здравни неравенства, като фактори на общественото здраве.

В контекста на глобализацията са представени здравните рискове- тютюневата епидемия, проблеми с алкохолната и наркотична употреба, антропогенните екологични проблеми. Специално внимание е отделено на много актуалния проблем за разпределението, мобилността, недостига и застаряването на работната сила в здравеопазните системи, „изтичането на мозъци“. Подчертава се необходимостта от колаборация за здраве и ролята на Световните

и европейски обединени, изхождайки от разбирането, че световните проблеми изискват глобален подход.

Силно заинтригуващи са резултатите от проведено собствено емпирично проучване сред студенти от различни специалности на Медицински университет – Варна, отразяващи разбирането и отношението на младите хора, посветили се на здравето към глобализацията – възможности и негативни елементи.

Научната продукция на доц. Георгиева е своевременен отклик на здравните приоритети в глобализираното общество. Познавайки публикационната дейност на кандидатката, мога да заявя нейното силно авторско присъствие в осъществените изследвания.

Като обобщаваща характеристика на всички научни трудове заслужава да се подчертае сериозността и актуалността на разглежданата тематика, солидната методика, старателно изпълнение и подходяща библиография. Научната продукция отразява изключителната прецизност в изследователската дейност на кандидатката, съвършения академичен стил писане.

5. Оценка на педагогическата подготовка и дейност на кандидатката.

Доц. Лора Георгиева има 15 години педагогически стаж в МУ-Варна. Участва в преподаването на студенти, стажанти и специализанти от различни специалности и ОКС, българо-, англо- и рускоезично обучение, вкл. стажанти от Медицински университет „И.И. Мечников“ - Санкт Петербург (летен стаж).

Преподаваните от нея 20 дисциплини обхващат различни области на общественото здравеопазване: Здравна и социална политика, Професии в здравеопазването, Организация на медицинската помощ и лечебните заведения, Специални здравни потребности на населението, Обществено дентално здраве, История на здравеопазването и здравните грижи, Глобалн здраве, Оценка на здравни потребности, Геронтология и гериатрични грижи – предимно лекционни курсове.

Учебната ѝ годишна натовареност (между 480 и 580 часа през последните 4 години-справка от Учебен отдел на МУ) надвишава определения норматив.

Доц. Лора Георгиева е обаятелен, утвърден и уважаван преподавател. Работи активно върху подготовката на учебници и учебни помагала. Осъществява методично ръководство на дипломанти, като двама от тях са номинирани за най-добра дипломна работа в община Варна, 2012 г., а друг дипломант е с първа награда за най-добра дипломна работа в община Варна в област Хуманитарни науки, 2017г.

Член е на Програмните съвети на специалностите: Здравен мениджмънт, Управление на здравните грижи, Обществено здравеопазване, Рехабилитация, таласотерапия, уелнес и спа.

Със заповед на Министъра на здравеопазването от 2015, 2016, 2017, 2018г. (на основание чл. 29 от Наредба №1 от 2015 г. за придобиване на

специалност в системата на здравеопазването, обн. ДВ, бр. 7 от 2015 г.) е член на комисия за държавен изпит за придобиване на специалност „Социална медицина и здравен мениджмънт“.

Доц. Георгиева е председател на организационния комитет и лектор на обучителни курсове към Варненско лятно училище „Въведение в спешната помощ“ за студенти по медицина от V и VI курс, 2017 и 2018; и „Спешна медицинска помощ – история, подходи и дейности“ – курс за продължаващо обучение за професионалисти по здравни грижи, 2017 и 2018г.

6. Обща оценка за съответствието на кандидатката спрямо задължителните условия и наукометрични показатели на ЗРАС и Правилника за РАС на МУ-Варна.

Познавам Лора Георгиева още като моя студентка - изключително старателна, амбициозна и отлична в подготовката си. Впечатленията ми са затвърдени след нейното постъпване в катедрата по Социална медицина, период, през който на базата на своята интелигентност, изключителна трудоспособност и упоритост тя достигна настоящото ниво на напълно изграден, утвърден, уважаван и оценен изследовател, преподавател, експерт в полето на общественото здравеопазване. Ангажирана с административна дейност като Курсов ръководител (2004-2012г.) и член на Комисията по медицинска етика в УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна (2014-2015г.).

Член на редколегията на списание на МУ-Варна Scripta Scientifica Salutis Publicae; рецензент в международни научни списания „Public Health Reviews” и „World Medical & Health Policy”, рецензент в български научни списания „Journal of IMAV» и «Scripta Scientifica Salutis Publicae».

Доц. Лора Георгиева е научен ръководител на 7 докторанти (двама успешно защитили и един отчислен, насочен към НЖ), което изпълнява с познания и всеотдайност.

Носител е на редица престижни **награди**:

- Почетен знак с лента на кмета на община Варна за принос в развитието на научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“, в подготовката на кадри в системата на здравеопазването и за монографията „Здравни потребности на населението“ 2012 г;
- Академично отличие на МУ-Варна: Почетен знак със синя лента за успешно осъществяване на проекта „Мобилност на здравните професионалисти“ (по Седма рамкова програма, с участието на 25 страни) и издигане международния авторитет на Университета, 2014 г.;
- Награда за специални заслуги и принос в развитието на Регионалната колегия на Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи – Варна, 2018г.;
- "За заслуги в обучението по спешна медицинска помощ на студентите по медицина", от Националната асоциация на работещите в спешна медицинска помощ, 2018 г.;
- Награда за най-добро представяне на конференцията “Public Health and Health Care in Greece and Bulgaria: the Challenge г. of the Cross-border Collaboration”, Alexandroupolis, Greece, 08-10.05.2009г.;

- Награда за най-добър постер на Националната конференция по спешна медицина „Спешни състояния в детска възраст“, София, 18-19.11.2016г.;

Доц. Лора Георгиева е член на редица професионални и научни организации – Европейска асоциация по обществено здраве(EURHA), European Academic Global Health Alliance (EAGHA) – член на комисията Education in global health; Association of General Practice/Family Medicine of South East Europe; Balkan Association of History and Philosophy of Medicine; Българска асоциация по обществено здраве Национална мрежа по глобално здраве – съучредител; Български лекарски съюз – член на Акрeditационния съвет 2012-2014г.

Считам, че високата квалификация на доц. д-р Лора Георгиева, качествената научна продукция, разнообразната ѝ учебно-преподавателска дейност, и експертна ангажираност надхвърлят наукометричните критерии посочени в ЗРАСРБ и Правилника за развитие на научния състав в МУ-Варна за заемане на академичната длъжност „професор”.

Заключение: Въз основа на гореизложеното намирам за основателно да **предложа доц. д-р Лора Христова Георгиева, д.м. да заеме академичната длъжност „професор” по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” към катедра Социална медицина и организация на здравеопазването на Медицински университет-Варна.**

Дата: 27. 07.2018г.

Изготвил рецензията:

/проф. Ст. Попова, дм/